

Warszawa, dnia 7 lipca 2015 r.

OPINIA PRAWNA

Opinia sporządzona przez: Adw. dr Martę Derlatka
Kancelaria Adwokacka Adwokat Dr Marta Derlatka
ul. Łowicka 23 lok. 210
02 – 502 Warszawa

Opinia sporządzona w dniu: 7 lipca 2015 r.

Opinia sporządzona dla: KKW NSZZ FSG

Opinia sporządzona wg stanu prawnego: na dzień sporządzenia opinii.

Wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (**Dz. U. 2011 Nr 116 poz. 675 ze zm.**)
- Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (**Dz.U. 2014 poz. 167 ze zm.**)

Wykorzystane orzeczenia:

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2001 r. (**sygn. I PKN 460/00, LEX nr 52259**)

OPINIA PRAWNA

Przedmiotem niniejszej opinii jest następujące zagadnienie prawne: czy członkowi związku zawodowego mającemu wziąć udział w posiedzeniu organu związku zawodowego przysługuje zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia stosownie do art. 31 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych?

Na mocy art. 72 ust. 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, przepisy ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (dalej: u.z.z.) stosuje się odpowiednio z zastrzeżeniem, że w Straży Granicznej może działać tylko jeden związek zawodowy i związek ten nie ma prawa do strajku. W konsekwencji – uwzględniając odpowiednie stosowanie przepisów spowodowane specyfiką służby w formacji mundurowej – do sytuacji związku zawodowego funkcjonariuszy Straży Granicznej znajdują przepisy u.z.z.

Stosownie do art. 31 ust. 3 u.z.z., pracownikowi przysługuje zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia na czas niezbędny do wykonania doraźnej czynności wynikającej z jego funkcji związkowej, jeżeli czynność ta nie może być wykonana w czasie wolnym od pracy. Przepis konstruuje zatem cztery przesłanki zwolnienia pracownika: (1) czynność ma mieć charakter doraźny, (2) wynikać ma z funkcji związkowej pracownika, (3) funkcja ta nie może być wykonana w czasie wolnym od pracy i (4) pracownik wystąpi do pracodawcy ze stosownym wnioskiem o zwolnienie ze świadczenia pracy.

W przedmiotowej sprawie szczególne trudności mogą powstać zwłaszcza przy definiowaniu przesłanki doraźności oraz niemożności wykonywania funkcji w czasie wolnym od pracy.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 czerwca 2001 r. (I PKN 460/00, LEX nr 52259) stwierdził, że czynność ma charakter „doraźny”, czyli niecierpiący zwłoki, jeżeli jej podjęcie w tym dniu jest niezbędne dla zachowania praw związku, jego członków lub innych pracowników, którym związek zapewnia ochronę. W doktrynie pojawia się pogląd, że czynność ma mieć charakter tymczasowy, dorywczy i powinna być ograniczona czasowo; nie jest jednak możliwa do skonstruowania precyzyjna definicja i obowiązek zwolnienia winien być każdorazowo badany przez pracodawcę (tak np. J. Żołyński, *Ustawa o związkach zawodowych. Komentarz*, LEX 2014, LEX nr 8987). Z kolei K. Baran wskazuje: *„Istota cechy "doraźności" czynności związkowej polega zawsze na obiektywnej konieczności niezwłocznego jej wykonania w ramach legalnie prowadzonej działalności związkowej. Zazwyczaj odnosi się ona do czynności o charakterze jednorazowym bądź wykonywanych incydentalnie. Każdorazowo powinny być one usprawiedliwione konkretnie zaistniałymi okolicznościami, które są niezależne temporalnie od decyzji organizacji związkowej.”* (*Komentarz do ustawy o związkach zawodowych, [w:] Zbiorowe prawo pracy. Komentarz*, Oficyna 2010, LEX nr 8434). W ocenie cytowanych autorów, za doraźne czynności nie można uznać organizowanych przez związek zawodowy szkoleń, ani też posiedzeń zarządów czy komisji zakładowych związków zawodowych (tak zarówno J. Żołyński, *op.cit.*, jak i K. Baran, *op.cit.*). Czynności te bowiem należą do katalogu normalnego toku działalności związkowej i nie są działaniami nadzwyczajnymi; przeciwnie, mają miejsce regularnie. Tym samym uczestnictwa w posiedzeniu organu związku nie można co do zasady zakwalifikować jako czynności doraźnej. Fakt, że posiedzenia odbywają się regularnie i są co do zasady planowane, zaś członkowie związków zawodowych są o nich informowani z wyprzedzeniem, nie można uznać, by czynności te nie mogły być wykonywane w czasie wolnym od pracy.

Należy zauważyć jednak, że w doktrynie pojawia się też stanowisko przeciwne, przyjmuje się, że za „czynności wynikające z funkcji związkowej” przyjmować należy zarówno uczestnictwo w posiedzeniach organów kolegialnych związków, jak i uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez wyższe (pozakładowe) organizacje związkowe (tak Z.

Salwa, *Uprawnienia związków zawodowych*, Bydgoszcz 1998, s. 161-162 a także *Zbiorowe prawo pracy. Komentarz*, red. J. Wratny, K. Walczak, C.H.Beck 2009).

Powyższe stanowisko należy uznać za słuszne zwłaszcza w przypadku dużych organizacji związkowych, gdzie częstokroć nie jest możliwe ustalenie terminu, który byłby dogodny dla wszystkich działaczy związkowych w tym sensie, że czas posiedzenia organu nie kolidowałby z czasem pracy żadnego z działaczy. Może to dotyczyć sytuacji, gdy część działaczy związkowych wykonuje pracę w innym systemie czasu pracy, niż pozostali. Zgodnie z przywołanym wyżej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2001 r., zwolnienie z obowiązku świadczenia pracy nie zależy od uznania pracodawcy, ale od istnienia obiektywnych przesłanek określonych w tym przepisie. Podkreślić należy, iż przy zwoływaniu posiedzeń organów obiektywnie niemożliwe jest takie dobranie terminu, by czynności mogłyby być wykonywane w czasie wolnym od pracy. Wynika to ze specyfiki służby pełnionej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. W konsekwencji konkretny pracownik (a nawet grupa pracowników) może nie mieć możliwości wykonania czynności związkowych w czasie wolnym od pracy, co powinno go (ich) upoważniać do uzyskania od pracodawcy odpowiedniego czasu wolnego.

Należy mieć też na względzie sytuację, gdy zwołanie posiedzenia organu związkowego następuje nagle, z potrzeby chwili i w celu pilnej ochrony interesu związkowego albo pracowników – o ile statut związku przewiduje taką możliwość. Jeżeli uzasadniają to okoliczności (spotkanie jest nadzwyczajne i musi zostać zwołane natychmiast, w godzinach służby), to może być tak, że udział każdego działacza w posiedzeniu będzie można zakwalifikować jako doraźną czynność wynikająca z wykonywanej funkcji związkowej.

Podsumowując mimo, że posiedzenia organów związków zawodowych są w doktrynie traktowane rozbieżnie i nie ma jednoznacznego stanowiska, czy są to czynności doraźne i czy muszą odbywać się w czasie pracy, a przez to czy funkcjonariuszowi będącemu delegatem przysługuje zwolnienie na podstawie art. 31 ust. 3 u.z.z. z uwagi na specyficzny charakter służby (a w szczególności współistnienie różnych systemów czasu pracy

funkcjonariuszy) należy uznać, że zachodzi przesłanka obiektywna, która powinna być podstawą udzielenia zwolnienia dla tych funkcjonariuszy, których służba – w konkretnym przypadku – przypada na ustalony czas posiedzenia organu związkowego.

ADWOKAT
dr Marta Derlatka

